

Temat 20.

Sakramenty

Sakramenty są skutecznymi znakami łaski. Łaska uświęcająca jest stałą i nadprzyrodzoną dyspozycją, która udoskonala duszę, czyniąc ją zdolną do życia z Bogiem. Siedem sakramentów odpowiada wszystkim etapom i ważnym momentom życia chrześcijanina: dają one narodzenie i wzrastanie, uzdrowienie i misję chrześcijańskiemu życiu wiary. Tworzą one pewną uporządkowaną całość, w której centralne miejsce zajmuje Eucharystia, ponieważ

zawiera samego Autora sakramentów.

21-12-2022

„Całe życie liturgiczne Kościoła koncentruje się wokół Ofiary eucharystycznej i sakramentów. W Kościele jest siedem sakramentów: Chrzest, Bierzmowanie (Chryzmacja), Eucharystia, Pokuta, Namaszczenie Chorych, Sakrament Świąceń, Małżeństwo”^[1].

Misterium Paschalne i sakramenty

Zmartwychwstanie Chrystusa tworzy jedność z Jego śmiercią na krzyżu. Tak, jak przez mękę i śmierć Jezusa Bóg wyeliminował grzech i pojednał świat ze sobą, tak przez zmartwychwstanie Jezusa Bóg zapoczątkował nowe życie, życie przyszłego świata, i przekazał je

ludziom. Poprzez dar Ducha Świętego Pan umożliwia nam udział w nowym życiu wynikającym z Jego zmartwychwstania. Misterium paschalne jest więc centralnym elementem naszej wiary. Stanowi zawsze początek głoszenia każdego apostoła:: „Jezus Chrystus cię kocha, dał swoje życie, aby cię zbawić, a teraz jest żywy u twego boku codziennie, aby cię oświecić, umocnić i wyzwolić”^[2]. Jest to pierwsze orędzie, ponieważ stanowi podstawowy przekaz, ten, który musi być usłyszany ponownie na różne sposoby, i który nieustannie trzeba głosić wciąż na nowo w taki czy inny sposób.

To dzieło zbawienia, które głosimy, nie należy do przeszłości, ponieważ „gdy nadchodzi Jego Godzina (por. J 13,1; 17,1) , [Chrystus] przeżywa jedyne wydarzenie w historii, które nie przemija: Jezus umiera, zostaje pogrzebany, zmartwychwstaje i

zasiada po prawicy Ojca «raz na zawsze» (Rz 6, 10; Hbr 7, 27; 9, 12). Jest to wydarzenie rzeczywiste, które miało miejsce w naszej historii, ale jest ono wyjątkowe, ponieważ wszystkie inne wydarzenia historyczne występują tylko raz i przemijają, znikają w przeszłości. Misterium Paschalne Chrystusa - przeciwnie - nie może pozostawać jedynie w przeszłości, ponieważ przez swoją Śmierć zniweczył On śmierć, a ponadto to, kim Chrystus jest, to, co uczynił i co wycierpiał dla wszystkich ludzi, uczestniczy w wieczności Bożej, przekracza wszelkie czasy i jest w nich stale obecny. Wydarzenie Krzyża i Zmartwychwstania trwa i pociąga wszystko ku Życiu”^[3].

Jednocześnie Misterium paschalne ma tak decydujące znaczenie, że Jezus powrócił do Ojca „*dopiero wtedy, gdy zostawił nam środek umożliwiający uczestnictwo w niej,*

tak jakbyśmy byli w niej obecni. W ten sposób każdy wierny może w niej uczestniczyć i korzystać z jej niewyczerpanych owoców”^[4]. Tym środkiem jest święta Liturgia: zwłaszcza ofiara eucharystyczna i sakramenty^[5].

Jak przypomina *Katechizm Kościoła Katolickiego*: „Chrystus, siedząc po prawicy Ojca i rozlewając Ducha Świętego na swoje Ciało, którym jest Kościół, działa obecnie przez sakramenty ustanowione przez Niego w celu przekazywania łaski”^[6]. Sakramenty są « „mocami, które wychodzą” z zawsze żywego i ożywiającego Ciała Chrystusa (por. Łk 5,17; 6,19; 8,46), oraz działaniami Ducha Świętego urzeczywistnianymi w Jego Ciele, którym jest Kościół, są „arcydziełami Bożymi” w nowym i wiecznym Przymierzu»^[7].

Kościół głosi i celebruje w swojej liturgii Tajemnicę Chrystusa, aby

wierni mogli nią żyć i dawać o niej świadectwo w świecie. „Od pierwszej wspólnoty jerozolimskiej aż do paruzji Kościoły Boże wierne wierze apostołskiej we wszystkich miejscach celebrują to samo Misterium Paschalne. Celebrowane w liturgii misterium jest jedno, ale formy jego celebrowania są zróżnicowane”^[8].

W rzeczywistości bogactwo misterium Chrystusa jest tak niezgłębione, że żadna tradycja liturgiczna nie może wyczerpać jego wymowy, dlatego historia powstania i rozwoju różnych obrządków świadczy o zdumiewającej komplementarności^[9]. Przyglądając się celebracji każdego z sakramentów, możemy zauważyć, jak „Kościoły tego samego obszaru geograficznego i kulturowego zaczęły celebrować misterium Chrystusa, stosując szczególne formy wyrazu, typowe dla danej kultury”^[10].

Natura sakramentów

„W Kościele jest siedem sakramentów: Chrzest, Bierzmowanie (Chryzmacja), Eucharystia, Pokuta, Namaszczenie Chorych, Sakrament Świąceń, Małżeństwo”^[11]. „Sakramenty te obejmują wszystkie etapy i wszystkie ważne momenty życia chrześcijanina: sprawiają narodzenie i rozwój chrześcijańskiego życia wiary, uzdrowienie i dar posłania. Widać w tym pewne podobieństwo, jakie istnieje między etapami życia naturalnego a etapami życia duchowego”^[12]. Tworzą one uporządkowaną całość, w której centrum zajmuje Eucharystia, gdyż zawiera w sobie samego Autora sakramentów^[13].

Katechizm Kościoła Katolickiego przedstawia taką definicję sakramentów: „Sakramenty są skutecznymi znakami łaski,

ustanowionymi przez Chrystusa i powierzonymi Kościołowi. Przez te znaki jest nam udzielane życie Boże. Obrzędy widzialne, w których celebrowane są sakramenty, oznaczają i urzeczywistniają łaski właściwe każdemu sakramentowi. Przynoszą one owoc w tych, którzy je przyjmują z odpowiednią dyspozycją”^[14]. A więc, „sakramenty są widzialnymi znakami (słowa i czynności), zrozumiałymi dla człowieka”^[15].

Jeśli zadamy sobie pytanie, czego znakiem są sakramenty, możemy stwierdzić, że są one znakiem trzech elementów: *uświęcającej przyczyny*, którą jest Śmierć i Zmartwychwstanie Chrystusa; *uświęcającego skutku*, czyli łaski; oraz *celu uświęcenia*, którym jest wieczna chwała. „Sakrament jest znakiem, który *przypomina* to, co było wcześniej, a mianowicie mękę Chrystusa; który *uwidacznia* to, co *dokonyje* się w nas przez mękę

Chrystusa, a mianowicie łaskę; jest znakiem profetycznym, to znaczy *zapowiadającym* przyszłą chwałę”^[16].

Znak sakramentalny, właściwy dla każdego sakramentu, składa się z elementów materialnych - wody, oleju, chleba, wina - oraz gestów ludzkich - obmycia, namaszczenia, nałożenia rąk, itp., które nazywane są *materią*; a także ze słów wypowiedzianych przez sprawującego sakrament, które stanowią *formę*. Jak stwierdza *Katechizm*, „celebracja sakramentalna jest spotkaniem dzieci Bożych z Ojcem w Chrystusie i Duchu Świętym; spotkanie to wyraża się jako dialog przez czynności i słowa”^[17].

Ponadto w liturgii sakramentów istnieje część niezmienna (to, co sam Chrystus ustanowił o znaku sakramentalnym) oraz części, które Kościół może zmieniać, dla dobra wiernych i dla większej czci

sakramentów, dostosowując je do okoliczności miejsca i czasu. Nie należy zapominać, że „żaden obrzęd sakramentalny nie może być zmieniany ani poddawany manipulacji przez szafarza czy przez wspólnotę. Nawet najwyższy autorytet w Kościele nie może dowolnie zmieniać liturgii; może to czynić jedynie w posłuszeństwie wiary i w religijnym szacunku dla misterium liturgii”^[18].

Sakramenty i łaska

„Łaska jest *przychylnością, darmową pomocą* Boga, byśmy odpowiedzieli na Jego wezwanie: stali się dziećmi Bożymi (*por.* J 1,12-18), przybranymi synami (*por.* Rz 8,14-17), uczestnikami natury Bożej (*por.* 2 P 1,3-4), i życia wiecznego (*por.* J 17,3). Łaska jest *uczestniczeniem w życiu Boga*; wprowadza nas w wewnętrzne życie Trójcy Świętej. Przez chrzest chrześcijanin uczestniczy w łasce

Chrystusa, Głowy swego Ciała. Jako «przybrany syn» chrześcijanin może odtąd nazywać Boga «Ojcem», w zjednoczeniu z Jedynym Synem”^[19].
W tym sensie ochrzczeni „przeszli ze śmierci do życia”, z oddalenia od Boga do łaski usprawiedliwienia, do Bożego synostwa. Jesteśmy umiłowanymi dziećmi Boga mocą paschalnego misterium Chrystusa, Jego śmierci i zmartwychwstania.

Łaska, którą otrzymujemy „jest darem darmo danym, przez który Bóg obdarza nas swoim życiem wlanym przez Ducha Świętego do naszej duszy, by ją uleczyć z grzechu i uświęcić. Jest to *łaska uświęcająca* lub *przebóstwiająca*, otrzymana na chrzcie”^[20]. Jak stwierdza *Katechizm*, „*łaska uświęcająca* jest darem habitualnym, stałą i nadprzyrodzoną dyspozycją udoskonalającą samą duszę, by uzdolnić ją do życia z Bogiem i do działania mocą Jego miłości”^[21].

Wszystkie sakramenty udzielają łaski uświęcającej tym, którzy nie stawiają przeszkód. Ta łaska jest „darem Ducha, który usprawiedliwia nas i uświęca”^[22]. Ponadto sakramenty udzielają *łaski sakramentalnej*, która jest „właściwa każdemu sakramentowi”^[23]: pewną Bożą pomocą w osiągnięciu ostatecznego celu tego sakramentu.

Nie tylko otrzymujemy łaskę uświęcającą, ale samego Ducha Świętego; w rzeczywistości „łaska jest najpierw i przede wszystkim darem Ducha, który usprawiedliwia nas i uświęca”^[24]. Dlatego możemy powiedzieć, że „przez sakramenty Kościoła Chrystus udziela członkom swego Ciała Ducha Świętego i Uświęciciela”^[25]. W ten sposób owocem życia sakramentalnego jest to, że Duch Święty przebóstwia wiernych, w żywy sposób jednocząc ich z Chrystusem^[26].

Trzy sakramenty: chrzest, bierzmowanie i sakrament święceń kapłańskich, oprócz tego, że udzielają łaski, pozostawiają rys sakramentalny, który jest nieusuwalną pieczęcią duchową odcisniętą na duszy, przez którą chrześcijanin uczestniczy w kapłaństwie Chrystusa i należy do Kościoła według swojego stanu i pełnionych funkcji. Charakter sakramentalny pozostaje na zawsze w chrześcijaninie jako pozytywna dyspozycja do przyjęcia łaski, jako obietnica i zapewnienie Bożej opieki oraz jako powołanie do kultu Bożego i służby Kościołowi. Dlatego te trzy sakramenty nie mogą być nigdy powtórzone^[27].

Sakramenty, które Chrystus powierzył swojemu Kościołowi, są potrzebne - przynajmniej według jego życzenia - do zbawienia, do osiągnięcia łaski uświęcającej, i żaden z nich nie jest zbędny, nawet

jeśli nie wszystkie są konieczne dla każdego człowieka.

Skuteczność sakramentów

Sakramenty „są skuteczne, ponieważ działa w nich sam Chrystus: to On chrzci, to On działa w sakramentach, aby udzielać łaski, jaką oznacza sakrament”^[28]. W rzeczywistości, sakramenty „urzeczywistniają [...] skutecznie łaskę, którą oznaczają, za pośrednictwem działania Chrystusa i przez moc Ducha Świętego”^[29].

Skutek sakramentalny powstaje *ex opere operato* (przez sam fakt spełnienia czynności). To znaczy, że sakrament nie działa na mocy sprawiedliwości człowieka, który go udziela lub przyjmuje, ale mocą Boga. „W chwili, gdy sakrament jest celebrowany zgodnie z intencją Kościoła, moc Chrystusa i Jego Ducha działa w nim i przez niego, niezależnie od osobistej świętości szafarza”^[30].

Osoba, która sprawuje ten sakrament, oddaje się na służbę Chrystusowi i Kościołowi, dlatego nazywana jest szafarzem sakramentu; nie może nim być obojętnie który wierny chrześcijanin, ale w zwyczajnych okolicznościach wymaga szczególnej więzi z Chrystusem Kapłanem, jaką daje sakrament święceń.

Skuteczność sakramentów pochodzi od samego Chrystusa, który w nich działa. „Skutki sakramentów zależą jednak także od dyspozycji tego, kto je przyjmuje”^[31]: im lepsze ma dyspozycje w zakresie wiary, nawrócenie serca i przywiązanie do woli Bożej, tym obfitsze otrzymuje skutki łaski.

„Święta Matka Kościół ustanowił sakramentalia. Są to znaki święte, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, a

osiągają je przez modlitwę Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia”^[32]. „Nie udzielają łaski Ducha Świętego na sposób sakramentów, lecz przez modlitwę Kościoła uzdalniają do przyjęcia łaski i dysponują do współpracy z nią” (*Katechizm*, 1670). Do sakramentaliów należy przede wszystkim błogosławienie (osób, stołu, przedmiotów, miejsc).

Juan José Silvestre

Bibliografia

—Sobór Watykański II, *Sacrosanctum Concilium*, 5-7.

—*Katechizm Kościoła Katolickiego*, 1066-1098; 1113-1143; 1200-1211 i 1667-1671.

—Św. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, 2-5.

[1] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1113.

[2] Franciszek, *Evangelii gaudium*, nr 164.

[3] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1085.

[4] Św. Jan Paweł II, *Ecclesia de Eucharistia*, nr 11

[5] *Por. Sobór Watykański II, Sacrosanctum Concilium*, nr 6.

[6] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1084.

[7] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1116.

[8] *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1200.

[9] Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1201.

[10] Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1202.

[11] Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1113.

[12] Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1210.

[13] Por. Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1211.

[14] Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1131.

[15] Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1084.

[16] Św. Tomasz z Akwinu, Summa Theologiae, III, 60, 3; *por. Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1130.

[17] Katechizm Kościoła Katolickiego, nr 1153.

[18] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1125.

[19] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1996-1997.

[20] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1999.

[21] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 2000.

[22] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 2003.

[23] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1129.

[24] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 2003

[25] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 739.

[26] *Por. Katechizm Kościoła
Katolickiego*, nr 1129.

[27] *Por. Katechizm Kościoła
Katolickiego*, nr 1121.

[28] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1127.

[29] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1084.

[30] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1128.

[31] Tamże.

[32] *Katechizm Kościoła Katolickiego*,
nr 1667.